

Nr 12

Konstitutionsutskottets memorial med förslag till ändringar i riksdagsstadgan med anledning av riksdagens krigsdelegation.

Konstitutionsutskottet får härmed med begagnande av sin initiativrätt föreslå riksdagen att antaga vissa ändringar i riksdagsstadgan med anledning av det vilande grundlagsändringsförslaget om inrättande av en riksdagens krigsdelegation.

Det vilande grundlagsändringsförslaget. Dettas lydelse framgår av utskottets denna dag framlagda memorial nr 10. Det väsentliga innehållet är följande.

Enligt ett nytt stadgande i 50 § regeringsformen skall riksdagens krigsdelegation träda i riksdagens ställe, om riket kommer i krig och krigsförhållandena så påkallar. Särskilda regler ges om hur förordnande skall meddelas om delegationens övertagande av riksdagens befogenheter och om hur länge ett sådant förordnande gäller. Vidare föreskrives, att delegationen skall själv besluta om formerna för sin verksamhet.

Det nya stadgandet i regeringsformen upptar vidare vissa i detta sammanhang ovidkommande bestämmelser *dels* för den händelse rikets styrelse icke skulle under krig kunna föras efter vad i regeringsformen sägs, *dels* för det fall att varken riksdagen eller krigsdelegationen kan fungera under krig.

Ytterligare föreskrifter om krigsdelegationen lämnas i ett nytt stadgande i 73 § riksdagsordningen, vars nuvarande innehåll flyttas till 72 §. Delegationen skall bestå av femtio ledamöter, tjugofem från första och tjugofem från andra kammaren. Dessa skall väljas vid varje riksdag inom sex dagar från öppnandet. Avgår ledamot ur riksdagen, avgår han också ur delegationen. Suppleanter väljes till samma antal och för samma tid som ledamöterna.

Uttalanden om stadgeregleringen vid 1964 års riksdag. Frågan, om tillkomsten av riksdagens krigsdelegation föranleder behov av ändringar i riksdagens interna stadgor, berördes endast flyktigt vid 1964 års riksdag. I den proposition (nr 140), vari förslaget till grundlagsändringar framlades, antecknade departementschefen, att 8 § riksdagsstadgan, såvitt paragrafen

avser annat än val av revisorer och suppleanter, 9 § samma stadga samt 21 § kamrarnas ordningsstadgor utan vidare blir tillämpliga på krigsdelegationen, samt uttalade, att i samband med den slutliga prövningen av grundlagsfrågan borde övervägas att göra vissa andra interna riksdagsbestämmelser, t. ex. 8 och 9 §§ kamrarnas ordningsstadgor, tillämpliga. Konstitutionsutskottet uttalade sig ej i ämnet i sitt utlåtande (nr 19) rörande grundlagsändringsförslaget.

Utskottet. Genom sitt denna dag avgivna memorial nr 10 anmäler utskottet det vilande grundlagsändringsförslaget om inrättande av en riksdagens krigsdelegation för vidare grundlagsenlig behandling av riksdagen. I anslutning härtill har utskottet övervägt behovet av ändringar i riksdagens interna stadgereglering.

Enligt det vilande grundlagsförslaget skall krigsdelegationen träda i riksdagens ställe under krig, därest krigsförhållandena påkallar det. Den skall själv bestämma om sina verksamhetsformer. Denna grundlagskonstruktion är tydligen sådan, att det kan ifrågasättas, om det är påkallat att upptaga några bestämmelser om krigsdelegationen i riksdagens interna stadgor. I allt fall kan sådana bestämmelser endast avse delegationen under tid, då denna ej inträtt i riksdagens ställe.

Utskottet har vid övervägande av frågan funnit, att ett visst behov föreligger av stadgereglering rörande krigsdelegationen. Sålunda vill utskottet understryka, att det, då riksdagen nu erhåller ett särskilt krigsorgan, måste anses angeläget, att detta organ bereder sig för sina uppgifter. Inträder krigsförhållanden, bör krigsdelegationen icke stå oförberedd utan ha klart för sig *både* hur den själv skall agera, om den skulle få övertaga riksdagens funktioner, *och* vad som gäller i fråga om riksdagens beredskapsplanering m. m. För uppnående av detta syfte har utskottet funnit erforderligt, att i riksdagsstadgan intages en föreskrift om skyldighet att förbereda delegationens verksamhet för den händelse denna skulle komma att träda i riksdagens ställe enligt 50 § regeringsformen.

Vid den närmare avfattningen av en sådan bestämmelse, som utskottet åsyftar, bör det beaktas, att krigsdelegationen kommer att bli en tämligen stor församling, med 50 ledamöter och 50 suppleanter. Det ansvar, som enligt vad nyss sagts bör åligga delegationen under tid då den ej övertagit riksdagens funktioner, måste i realiteten komma att åvila en mycket begränsad personkrets. Detta synes också önskvärt med hänsyn till att vissa uppgifter av hemlig natur, främst rörande beredskapsplaneringen, kommer att bli tillgängliga men icke bör spridas i en alltför vid krets.

Av anförda skäl har utskottet funnit sig böra föreslå, att krigsdelegationen skall välja ordförande och vice ordförande och att ansvaret för delegationens förberedelsearbete för dess eventuella uppgifter i krig skall åläggas dessa. Utskottet vill anmärka, att det synes önskvärt att samtliga i delega-

tionen representerade partier får deltaga i förberedelsearbetet. Detta kan åstadkommas endera genom samråd med presidiet eller genom att presidieplatser beredes samtliga partier. För att hålla sistnämnda möjlighet öppen föreslår utskottet, att stadgandet så avfattas, att delegationen skall välja en eller flera vice ordförande.

Att delegationen bör ha en sekreterare framstår som uppenbart med hänsyn till det förut anförda.

I övrigt föreslår utskottet, att vissa av riksdagsstadgans regler för utskottet skall göras tillämpliga på krigsdelegationen under tid, den ej övertagit riksdagens funktioner. Detta gäller 15 § om kallelser och förbud mot sammanträden under plena, 16 § om skyldighet att anmäla förfall, 22 § om rätt för talmännen att bevista sammanträden samt 23 § om ordförandens underskrift på expeditioner. En mindre ändring i 8 § 2 mom. är vidare påkallad. Alla dessa förslag har emellertid endast ringa praktisk betydelse.

I anslutning till de av utskottet utarbetade förslagen till erforderliga stadgeändringar må antecknas, att utskottet i ett särskilt memorial denna dag, nr 11, avlämnar förslag till ändringar i riksdagsstadgan med anledning av riksdagens löne delegation. Dessa ändringar innebär bl. a., att 13 § riksdagsstadgan friställes för att kunna tagas i anspråk för bestämmelser om krigsdelegationen.

Utskottet vill även anteckna, att 9 § kamrarnas ordningsstadgor, avseende rätt till avsägelse, bör ändras så att den även omfattar uppdrag som ledamot och suppleant i krigsdelegationen. Med hänsyn till att delegationen, innan förordnande meddelats om dess övertagande av riksdagens befogenheter, icke kommer att ha några officiella förbindelser med Kungl. Maj:t, torde däremot icke 8 §, avseende underrättelse till Kungl. Maj:t om förrättade val, behöva göras tillämplig även på denna delegation. Emellertid har utskottet ej att taga befattning med kamrarnas ordningsstadgor, varför några förslag icke framlägges i denna del.

Utskottet vill avslutningsvis betona, att dess nu framlagda förslag till bestämmelser rörande krigsdelegationen huvudsakligen har betydelse såsom fastläggande ett visst ansvar inför riksdagen redan under fredliga förhållanden för de uppgifter, som kan komma att bli delegationens i krig. Någon närmare reglering har utskottet däremot icke funnit sig böra föreslå, och det skulle även kunna ifrågasättas, om en sådan är möjlig med hänsyn till grundlagsstadgandet om att delegationen själv skall besluta om formerna för sin verksamhet, vilket stadgande visserligen tillkommit med tanke på förhållandena, då delegationen trätt i riksdagens ställe, men dock fått en generell avfattning. En huvuduppgift för delegationen måste bli just att överväga sina egna verksamhetsformer.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, under förutsättning att det nu vilande förslaget till ändrad lydelse av § 50 regeringsformen samt §§

72 och 73 riksdagsordningen slutligt genomföres, måtte besluta de ändringarna i riksdagsstadgan, att § 8 mom. 2 erhåller ändrad lydelse på sätt nedan anges, samt att före rubriken »Riksdagens utskott, nämnder och valmän» införas en ny paragraf, betecknad § 13 och med den rubrik och den lydelse som nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

§ 8

Mom. 2. Namnen skola, ————— det andra.

Vid val av revisorer och suppleanter enligt 72 och 73 §§ riksdagsordningen skola, på sätt formulär nr 1 vid denna stadga utvisar, namnen för själva revisorsvalet uppföras vart för sig i de särskilda rummen å valsedelns vänstra sida. För suppleantvalet skall i motsvarande rum å sedelns högra sida uppföras ett namn för vart och ett av de vid revisorsvalet upptagna namnen.

Vid val av revisorer och suppleanter enligt 72 § riksdagsordningen skola, på sätt formulär nr 1 vid denna stadga utvisar, namnen för själva revisorsvalet uppföras vart för sig i de särskilda rummen å valsedelns vänstra sida. För suppleantvalet skall i motsvarande rum å sedelns högra sida uppföras ett namn för vart och ett av de vid revisorsvalet upptagna namnen.

Vid val av ledamöter och suppleanter i riksdagens krigsdelegation enligt 73 § riksdagsordningen skall vad i andra stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

Riksdagens krigsdelegation

§ 13

Riksdagens krigsdelegation skall av talmännen kallas att sammanträda inom två dagar från den, då den blivit vald. Vid detta sammanträde skall delegationen välja ordförande och en eller flera vice ordförande. Dessa åligger att förbereda delegationens verksamhet för den händelse denna skulle komma att träda i riksdagens ställe på sätt i 50 § regeringsformen sägs.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Vad här nedan i 15, 16, 22 och 23 §§ samt 30 § första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning på krigsdelegationen under tid, då denna icke trätt i riksdagens ställe.

Stockholm den 10 mars 1965

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Damström, fru Segerstedt Wiberg, herrar Sveningsson, Erik Olsson, Dahl, Dahln, Hernelius och Dahlberg; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, Nilsson i Östersund, Magnusson i Tumhult, fru Thunvall, herrar Johansson i Trollhättan, Hamrin i Jönköping*, Andersson i Billingsfors, Johansson i Dockered, Keijer* och Gustafsson i Stenkyrka*.

* Ej närvarande vid justeringen.